

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою
Харківського національного
університету мистецтв
імені І.П. Котляревського
Протокол № 10 від «30» червня 2022 року
Наказ № 67-«З» від «01» липня 2022 року

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ

ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

галузь знань 02 Культура і мистецтво
спеціальність 025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма – Музикознавство та композиція

ХАРКІВ – 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО**

Кафедра історії української та зарубіжної музики

Кафедра теорії музики

Кафедра інтерпретології та аналізу музики

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ
БАКАЛАВРА**

Галузь знань – 02 Культура і мистецтво

Спеціальність – 025 Музичне мистецтво

Освітньо-професійна програма – Музикознавство та композиція

Харків 2022

Друкується за рішенням Вченої ради Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (протокол № 10 від 30 червня 2022)

Розробники:

Анфілова Світлана Геннадіївна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського;

Ващенко Олена Вікторівна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського

Методичні рекомендації до виконання дипломної роботи бакалавра для підготовки першого професійно-освітнього рівня вищої освіти. Ступінь «бакалавр». Галузь знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальність 025 «Музичне мистецтво». Освітньо-професійна програма «Музикознавство та композиція» / Харк. нац. університет мистецтв імені І. П. Котляревського, 2022.

ЗМІСТ

1.	ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ДО НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	4
2.	ПРАВИЛА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	9
3.	ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА	10
4.	СТРУКТУРА І ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА	12
5.	ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА	19
6.	ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА	24
7.	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА	25
8.	ПОРЯДОК ПЕРЕВЕДЕННЯ РЕЙТИНГОВИХ ПОКАЗНИКІВ УСПІШНОСТІ У ЄВРОПЕЙСЬКІ ОЦІНКИ ECTS	26
9.	ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА	26
	СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	28
	ДОДАТОК	29

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

ДО НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Запропоновані рекомендації створено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Вони є науково-методичним супроводом до написання кваліфікаційної (дипломної) роботи, містять основні вимоги до змісту, структури й оформлення тексту, порядку захисту та оцінювання кваліфікаційних бакалаврських робіт.

Метою Освітньо-професійної програми «Музикознавство та композиція», що розроблена робочою групою Харківського національного університета мистецтв імені І. П. Котляревського відповідно до Закону України «Про вищу освіту» та Стандарту вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 025 «Музичне мистецтво» є *підготовка високопрофесійних фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері музичного мистецтва*. Важливим етапом в навчальному процесі стає період виконання дипломної роботи бакалавра. Його результат у вигляді готового тексту наукового дослідження стає показником готовності здобувача вищої освіти до самостійної успішної музикознавчої, композиторської та педагогічної діяльності.

Дипломна робота бакалавра – індивідуальне завдання практико-орієнтованого та науково-дослідницького характеру, яке здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти виконує відповідно циклу дисциплін професійної підготовки за фахом на завершальному етапі підготовки. Логічно продовжуючи такі дисципліни як «Вступ до фаху» (1-2 семестри), «Спеціальний клас» (3-8 семестри), дипломна робота бакалавра стає науково-творчим проектом, в якому передбачено комплексне застосування на практиці засвоєних у процесі навчання певних теорій та методів музикознавчої, композиторської, педагогічної діяльності. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків передбачає запровадження у дипломних роботах бакалаврів комплексу знань історико-теоретичного музикознавчого циклу в його цілісності, незалежно від обраного здобувачем вищої освіти

напрямку спеціалізації (історичне чи теоретичне музикознавство). Обґрунтуванням для історичної спеціалізації є володіння усіма елементами теоретичних курсів, тоді як теоретичний напрямок неможливий без знання історичних процесів, закономірностей розвитку музичного мистецтва. Історико-теоретичний фундамент однаково необхідний для всіх **видів професійної діяльності** майбутніх музикознавців, як то:

- *науково-дослідницька робота*, що пов'язана з роботою в наукових організаціях, музеях, архівах, бібліотеках, музично-інформаційних центрах, агенціях;
- *освітньо-просвітницька робота*, яка передбачає викладання всього комплексу музично-історичних та музично-теоретичних дисциплін, а також суміжних з музикознавством в організаціях та установах, що здійснюють освітню діяльність;
- *культурно-просвітницька та музично-редакторська форми роботи*, до яких входять лекторська, журналістська, редакторська, критична діяльність, як у ЗМІ, інтернет-виданнях, установах культури (концертних організаціях, творчих спілках, видавництвах);
- *творчо-організаційна, менеджерська діяльність* в області музично-виконавського та музично-театрального мистецтва, робота в державних органах управління в сфері культури.

За своєю тематикою дипломні роботи мають бути достатньо різноманітними. Науковий інтерес в них може бути спрямований на дослідження таких питань, як:

- історичні процеси розвитку музичної культури та мистецтва;
- музично-історичні та музично-теоретичні концепції;
- музичні явища як феномен соціально-культурного середовища;
- збереження музичної культурної спадщини, відкриття раніше невідомих художніх явищ;
- форми та напрямки старовинної музики, історично орієнтоване виконавство;

- роль творчої особистості у музично-історичних процесах, авторське переосмислення музичного жанру;
- розвиток окремих музичних жанрів у контексті історичного та авторського стилів;
- творча, музично-просвітницька діяльність окремих виконавців, творчих колективів та закладів мистецтва, культури та освіти (театри, студії, університети, консерваторії, академії, музичні училища та школи тощо);
- психологічні засади музичної творчості;
- методика викладання циклу музичних історико-теоретичних дисциплін;
- архівно-бібліографічна справа.

При виборі теми дипломної роботи бакалавра слід визначитися з наступними параметрами: монографічна чи оглядова тема; історична чи теоретична; ступінь її вивченості, що впливає на обрання напрямку та аспекту дослідження в дипломній роботі; матеріал дослідження (минулий чи сучасний період) тощо. «Монографічність» можна трактувати більш розгорнуто, ніж це прийнято. Як правило монографія має на увазі аналіз одного конкретного питання, в чому її протиставляють «історії» предмету, а також підручникам та енциклопедіям. Між тим, монографічна тема не передбачає відмови від історичного огляду. До того ж, будь-яка тема може трансформуватися з суто монографічної на оглядово-монографічну, якщо в ній розгляд навіть одного питання буде пов'язаний із залученням багатьох авторів, котрі зверталися до цього питання свого часу. Тому монографічна тема є більш пріоритетною, ніж суто оглядової теми.

Історичний та теоретичний аспекти також часто пов'язані між собою, особливо у музикознавстві. В дослідженні будь-якого профілю можуть бути розглянуті проблеми загальноісторичного чи загальнотеоретичного, або загальноестетичного профілю, питання щодо стилів, жанрів, засобів виразності. Предметом дослідження можна обрати творчість окремого композитора, видатний твір чи декілька творів, музично-теоретичні та історичні концепції і праці, архівні документи, проблеми музичного життя та виконавства. Отже,

тема дипломної роботи бакалавра має бути актуальною, становити певний практичний інтерес, мати наукову новизну і перспективи розвитку, відповідати сучасному стану музикознавчої науки. Її формулювання має бути лаконічним та спрямованим на конкретне виявлення обраної проблематики.

Необхідно враховувати зацікавленість здобувача вищої освіти конкретним профілем професійної діяльності, його зорієнтованість до будь-якого напрямку музикознавчої діяльності, оскільки дослідження передбачає високий ступінь самостійності та особистої відповідальності за виконану роботу. Вона має засвідчити:

- розуміння здобувача про принципи наукового мислення;
- володіння методологією наукового дослідження;
- здатність збирати, опрацьовувати наукові джерела;
- укладати бібліографію з обраної проблематики;
- застосовувати методики музично-теоретичного аналізу до обраного музичного матеріалу;
- вміння створювати письмові наукові тексти за означеними типом, структурою, вимогами;
- володіння науковим стилем викладення;
- наявність критичного типу мислення;
- здатність до узагальнень та систематизації, аргументації та ведення наукової дискусії як письмової так і усної (наприклад, під час захисту дипломної роботи);
- дотримання вимог академічної доброчесності.

Відповідно до вимог стандарту вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» та ОПП «Музикознавство та композиція» ХНУМ імені І. П. Котляревського здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня повинні продемонструвати здатність до усвідомлення взаємозв'язків та взаємозалежності теорії та практики музичного мистецтва, володіти науково-аналітичним апаратом, розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу, збирати, аналізувати, синтезувати інформацію та застосовувати її в

практичній діяльності. На підставі фахових компетентностей дипломна робота бакалавра має відповідати низці вимог, найважливішимисеред яких є:

- актуальність теми, її відповідність сучасним завданням та перспективам розвитку українського музикознавства в контексті світової музичної та наукової практики;
- чітке визначення методологічного апарату наукового дослідження (мета, завдання роботи, об'єкт, предмет, методи дослідження, практичне значення тощо);
- використання ґрунтовної теоретичної бази з питань історії, теорії, методології та практики освіти музичного мистецтва;
- застосування як базових методик музично-теоретичного аналізу, так і сучасних досягнень в методології, історії та теорії музичного мистецтва;
- дотримання логічності викладу матеріалу;
- витриманість наукового стилю викладення;
- аргументованість і конкретність висновків;
- практичну цінність отриманих результатів (можливість подальшого застосування результатів дослідження у власній професійній діяльності).

В процесі написання роботи здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти мають:

- навчитися формулювати науково-методичні та науково-практичні завдання та вирішувати їх шляхом дослідження;
- використовувати за призначенням термінологію сучасного музикознавства;
- засвоїти алгоритм проведення наукового дослідження;
- навчитися збирати, аналізувати, узагальнювати інформацію щодо об'єкта дослідження для виявлення тенденцій і закономірностей розвитку досліджуваного явища або процесу;
- вміти обґрунтовувати власну наукову позицію, спираючись на методологічну базу та об'єктивні результати здійсненого дослідження;

- визначати перспективність подальшого розвитку ідей здійсненого наукового дослідження.

2. ПРАВИЛА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

При виконанні дипломної роботи необхідно дотримуватися загальноприйнятих етичних норм, визначених «Положенням про академічну доброчесність» ХНУМ імені І. П. Котляревського. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- ✓ самостійне виконання навчальних завдань;
- ✓ посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- ✓ надання достовірної інформації про результати власної науково-творчої діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Основними видами порушень академічної доброчесності при виконанні дипломної роботи вважається:

- ✓ *академічний плагіат* – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства;
- ✓ *самоплагіат* – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- ✓ *фабрикація* – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в наукових дослідженнях;
- ✓ *фальсифікація* – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються наукових досліджень;
- ✓ *обман* – надання завідомо неправдивої інформації щодо авторства дипломної роботи.

3. ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Організація процесу написання дипломної роботи бакалавра передбачає наступні етапи:

- призначення наукового керівника;
- обговорення та формулювання теми майбутнього дослідження;
- затвердження обраної теми на засіданні випускаючої кафедри;
- складання графіку індивідуальних занять та плану поступової розробки теми, виконання етапів дипломної роботи;
- збирання та систематизація матеріалів дослідження за обраною темою (партитури, клавіри, нотні видання, аудіо- та відеозаписи, відвідування театральних-концертних заходів);
- опрацювання бібліографії за темою дослідження (вітчизняні, іноземні джерела, порівняльний аналіз поглядів на обрану тему та об'єкт дослідження в українському та зарубіжному музикознавстві);
- аналітична обробка матеріалу дипломної роботи із використанням сучасних методів аналізу відповідно до мети та завдань дослідження;
- написання аналітичних нарисів – підрозділів дипломної роботи;
- складання списку джерел відповідно до чинних стандартів з бібліотечної або видавничої справи;
- підготовка чорнового варіанту тексту дипломної роботи бакалавра, його редагування з позиції відповідності формулювань методологічного апарату дослідження обраній темі, логічності структури, послідовності розкриття досліджуваної проблеми, єдності наукового стилю роботи;
- створення чистового варіанту дипломної роботи, оформлення друкованого тексту відповідно до вимог, щодо кваліфікаційних робіт такого рівня;
- попередній захист дипломної роботи на засіданні випускаючої кафедри із відповідною презентацією;

- перевірка на плагіат;
- подання тексту дипломної роботи на рецензування (відзначаються як позитивні моменти роботи, так і недоліки; спираючись на аналіз тексту дипломної роботи, її об'єм та якість виконання у розв'язанні наукової проблематики, рецензент надає рекомендації щодо оцінювання в балах наукового дослідження та присвоєння здобувачу ступеня бакалавра);
- публічний захист дипломної роботи бакалавра (з відгуком наукового керівника та рецензією) на засіданні Екзаменаційної комісії (ЕК) у присутності Голови ЕК, наукового керівника, членів кафедр, наукових працівників університету.

Протягом всього періоду написання дипломної роботи бакалавра здобувач вищої освіти отримує консультації наукового керівника у вигляді:

- ✓ формулювання теми та методологічного апарату дослідження;
- ✓ визначення завдань для дипломної роботи, плану її виконання;
- ✓ рекомендацій щодо пошуку та збору необхідної джерельної бази за обраної теми дослідження;
- ✓ корекції обраних методів аналізу, визначення їхньої максимальної ефективності задля розкриття обраної проблематики;
- ✓ контролю процесу виконання підрозділів дипломної роботи, якості написання аналітичних нарисів;
- ✓ редагування тексту дипломної роботи: перевірки під час написання, висловлювання зауважень та виявлення недоліків покращення якості наукового тексту;
- ✓ спостереження в дотриманні здобувачем вищої освіти правил академічної доброчесності;
- ✓ надання висновку про дипломну роботу бакалавра та характеристики діяльності здобувача вищої освіти під час захисту кваліфікаційної роботи.

Висновок наукового керівника має включати ряд позицій, а саме: відповідність обраної теми сучасним напрямкам українського та європейського музикознавства; актуальність, наукову новизну та практичну значущість поставлених питань; глибину викладу матеріалу, послідовність та логічність у вирішенні науково-дослідницьких завдань. Обов'язковим є визначення ступеня самостійності здобувача у виконанні дипломної роботи, зрілості його наукового мислення у розв'язанні обраної проблеми, вибору методів дослідження, обґрунтованні висновків. Не менш важливим є і визначення особистого «зростання» здобувача, його еволюції як науковця протягом всього періоду підготовки дипломної роботи. На основі власних спостережень та об'єктивної оцінки здібностей здобувача, рівня та якості закінченого тексту, ходу захисту науковий керівник надає висновок щодо рекомендованої оцінки (за 100-бальною шкалою) та присвоєння відповідної кваліфікації.

Рецензія на дипломну роботу бакалавра, яку здійснює фахівець, повинна висвітлювати такі позиції, як: актуальність теми дипломної роботи; наявність новизни; відповідність змісту роботи її плану; наукова коректність формулювання теми, об'єкту, предмету; глибина розкриття обраної проблематики відповідно меті та завданням дослідження; коректність у цитуванні, посиланнях на використані матеріали інших авторів; ґрунтовність теоретичної бази дослідження; правильність складання бібліографічного списку; послідовність викладення матеріалу; вибудованість структури; якість технічного оформлення тексту; рівень літературної мови, досконалість наукового стилю викладення; аргументованість та переконливість висновків як практичних результатів дослідження. Обов'язковим є визначення недоліків представленої на рецензування роботи. Загальний висновок стосується рекомендацій щодо оцінювання (в балах) та відповідності здобувача вищій освіти кваліфікації «бакалавр».

4. СТРУКТУРА І ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Основними структурними елементами бакалаврської роботи є наступні:

- Титульний лист, який включає інформацію про міністерство, заклад освіти, кафедру, автора роботи, його наукового керівника, а також рік захисту (зразок – див. Додаток);
- Зміст, який відображає структуру роботи, в тому числі вступ, розділи (із підрозділами і пунктами), висновки до розділів, Список використаних джерел і Додатки;
- Вступ із обґрунтуванням теми дослідження, окресленням мети, завдань, об'єкту та предмету, матеріалу, методів, теоретичної бази, практичного значення роботи та коротким описом її структури;
 - Розділи, в яких розкривається основний зміст роботи;
 - Висновки, що підсумовують результати роботи та намічають подальші перспективи дослідження;
 - Список використаних джерел;
 - Додатки, які можуть включати музичні приклади, схеми (наприклад, форми творів), таблиці.

Детальніше розкриємо вимоги до змісту й оформлення всіх структурних компонентів дипломної роботи бакалавра.

Вимоги до змісту.

Зміст розташований на сторінках 2 чи 2-3 роботи, після титульного аркуша і містить найменування структурних компонентів, а також фіксує номери початкових сторінок кожного з них, в тому числі: вступу, усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони наявні), висновків до окремих розділів і до всієї роботи і списку використаних джерел. Додатки, якщо їх декілька, можуть нумеруватися літерами латинського алфавіту (Додаток А, Додаток В, Додаток С і т.д.) або арабськими цифрами (Додаток 1, Додаток 2, Додаток 3 тощо).

Рисунок 1. Зразок Змісту дипломної роботи бакалавра:

ЗМІСТ

ВСТУП.....			3
РОЗДІЛ 1. НАЗВА.....			
1.1. Назва.....	→	підрозділ	
1.2. Назва.....			
Висновки до Розділу 1.....			
РОЗДІЛ 2. НАЗВА.....			
2.1. Назва.....			
2.2. Назва.....			
Висновки до Розділу 2.....			
ВІСНОВКИ.....	←	загальні висновки до роботи	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....			
ДОДАТОК А. МУЗИЧНІ ПРИКЛАДИ.....			
ДОДАТОК В. ТАБЛИЦІ.....			

Вимоги до вступу.

Вступ розкриває зміст і поточний стан вивчення проблеми, обраної для дослідження, її значущість, підґрунтя і потенціал для розроблення теми, обґрунтування актуальності проведення дослідження. Вступ містить наступні елементи: обґрунтування теми дослідження, мету, завдання, об'єкт та предмет, матеріал, методи, теоретичну базу, практичне значення та структуру роботи, інформацію та апробацію.

Обґрунтування теми дослідження розкриває поточний стан вивченості обраної теми та намічає проблему, яку дослідник має намір розв'язати в процесі написання роботи. Формулюється актуальність дослідження, яка пояснює його необхідність і доцільність як в контексті музикознавства України, так і для самого дослідника, якщо, наприклад, матеріал використовується здобувачем у власних творчих проєктах.

Постановка мети включає проєкцію на фінальний результат дослідження (що планується виявити, розкрити, сформулювати). Мета повинна безпосередньо кореспондувати із фінальними висновками дипломної роботи.

Наприклад, якщо в меті заявлено «виявити композиційні принципи» того чи іншого твору (композитора), то висновки обов'язково повинні містити перелік таких «принципів».

У відповідності до мети формулюються завдання. Вони повинні бути пов'язаними із структурою роботи: кожен Розділ (а інколи – і кожен підрозділ) мають власне завдання, яке окреслюється у Вступі, розкривається у відповідному структурному компоненті, і результати виконання якого фіксуються у фінальних Висновках.

Об'єкт дослідження – це процес, напрямок, творчість певного автора, жанрове чи стильове явище або навіть окремий твір, що створює проблемне поле, яке обирається для вивчення.

Предмет дослідження – це та проблема, яка досліджується в межах обраного об'єкта. Предмет завжди вузьчий, ніж об'єкт, і відповідає на питання «що саме ми шукаємо в обраному об'єкті?». Предмет завжди уточнює, конкретизує тему дослідження і тому нерідко відповідає назві роботи.

Матеріал дослідження може включати нотні тексти (клавіри, партитури, *Urtext*), лібрето, літературні першоджерела, аудіо- та відеозаписи, якщо розглядається сценічна інтерпретація того чи іншого твору, а також архівні матеріали. Для ґрунтовності опису матеріалу відразу подаються посилання на нього в списку використаних джерел.

Методи дослідження містять перелік методів, необхідних для отримання результатів і досягнення мети дослідження. Методи перераховуються відповідно до змісту роботи і містять дефініцію, яка уточнює, як саме застосовується той чи інший метод у відповідності до обраної теми, мети, завдань і матеріалу роботи.

Теоретична база включає перелік досліджень, які розкривають близьку до обраної теми проблематику і цитуються в дипломній роботі. Вони групуються по проблемних питаннях (історія або теорія якогось явища, музична культура певної країни чи історичного періоду, творчості автора чи представників певного напрямку, питання інтерпретації тощо). Після означення

питання перераховуються автори через кому у вигляді ініціалів, прізвища та номери в квадратних дужках – «[]», який відповідає Списку використаних джерел. Якщо ім'я автора в списку джерел зазначено латиницею, то бажано подавати в теоретичній базі його транслітерованій варіант українською мовою, а потім через знак слеш «/» - оригінальний варіант, і після цього давати посилання на номер у списку джерел. Питання бажано перераховувати за принципом «від загального до часткового», починаючи з ширшої проблематики і завершуючи вузькою, локальною (наприклад: історія оперного мистецтва, оперна драматургія, жанр французької ліричної опери, творчість Ш. Гуно, енциклопедичні матеріали, музично-критичні відгуки).

Наукова новизна отриманих результатів включає перелік результатів роботи, отриманих вперше; таких, що оцінюються як продовження розробки проблем, розпочатих іншими музикознавцями; та уточнених – якщо в процесі розгляду різнобічно дослідженої проблеми виявилися нові важливі деталі, факти або грані, ще досі не висвітлені. Наприклад, здійснюється аналіз доволі відомого твору, який знайшов відбиття в ряді робіт, однак в його процесі виявляються приховані риси форми, які дослідники раніше не зауважили.

Практичне значення роботи – розкриває перспективи використання результатів даного дослідження як методичної допомоги в педагогічній роботі в класах сольного виконавства, в роботі диригента з оркестром, а також для виконавців, які формують і опрацьовують свій художній репертуар, залучаючи матеріал даного дослідження.

Структура роботи – відображує послідовність структурних елементів дипломної роботи бакалавра, а також короткий опис завдання, на який направлено відповідний компонент. Наприклад, вказується, що у Вступі формулюються мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження, в Розділі 1 – висвітлюється певна частина проблеми, здійснюється огляд наукової літератури, жанрової чи стилістичної панорами певного історичного етапу напрямку тощо, в Розділі 2 – відбувається послідовне аналітичне обґрунтування заявленої проблеми. При цьому подаються назви відповідних Розділів,

підрозділів. На завершення вказується загальний обсяг дипломної роботи бакалавра у сторінках, обсяг основного тексту (до списку використаних джерел), а також кількість позицій в списку використаних джерел.

Вимоги до основної частини дипломної роботи бакалавра.

Виклад матеріалу дослідження відбувається послідовно у відповідних розділах, підрозділах основної частини роботи. При цьому необхідно здійснювати виклад так, щоб читач розумів хід дослідницької думки з точки зору реалізації поставлених завдань. Необхідно обирати науковий стиль викладу і дотримуватись вимог літературної мови, уникаючи жаргонізмів, сленгу, розмовних висловів. Весь науковий апарат роботи, якщо не йдеться про загальноновживані терміни, які не створюють дискусійно-проблемного поля з точки зору їхнього змісту, бажано супроводжувати визначеннями при першому використанні, використовувати посилання на авторитетне джерело, з якого запозичено дефініцію. Це надасть більшої ґрунтовності викладу, і підвищить якість роботи дослідника-початківця, оскільки підтверджує, що він застосовує термінологію не «зі слів» наукового керівника, а шукає підґрунтя в опублікованих джерелах. Доволі важко в кваліфікаційній роботі подібного рівня уникнути описовості, яка виникає внаслідок недостатнього наукового досвіду, і відсутності чіткої дослідницької позиції. Однак, дипломна робота є результатом навчання в курсі дисципліни «Спеціальний клас» [6], в якому випрацьовуються відповідні навички, і тому вона повинна відображати і вміння генерувати власну дослідницьку концепцію, формулювати і відстоювати власну дослідницьку позицію, послідовно розкривати її в науковому тексті і самостійно розробляти наукову проблему, отже всі ці параметри повинні бути притаманні кваліфікаційній роботі уже на бакалаврському рівні.

Основна частина кваліфікаційної роботи, як правило включає кілька Розділів і підрозділів до них.

Перший розділ може бути присвячений історичній ретроспективі обраної проблеми, розкриттю контексту, в якому виникає те чи інше музичне явище, огляду теоретичних концепцій, векторів і стратегій вивчення музичного

об'єкта (що відповідає об'єкту даного дослідження). Як правило, він включає аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, які відповідають темі дослідження із резюмуванням щодо сформованих в музичній науці на даному етапі поглядів, тенденцій, і відповідно, окресленням раніше невисвітлених аспектів проблеми, яка обрана бакалавром для більш ґрунтовного аналізу. Перший розділ тим самим має підвести читача до необхідності подальшого висвітлення проблеми, на яке спрямований наступний розділ роботи. На завершення Розділу 1 викладають Висновки до Розділу 1, відображені в Змісті дипломної роботи бакалавра, які коротко розкривають основний зміст розділу та ілюструють розв'язання поставленого у Вступі завдання або завдань.

В другому розділі дослідник концентрується на власній науковій концепції і послідовно викладає результати своїх досліджень, які підтверджують заявлену в Обґрунтуванні теми дослідження гіпотезу та розкривають її наукову новизну. Якщо перший розділ переважно містить узагальнення положень інших дослідників стосовно обраного питання, то другий повинен рельєфно виділяти власну позицію автора, підкріплену вагомими і переконливими доказами і аргументованою критикою протилежних позицій. З цією метою дослідник повинен наводити максимально конкретні приклади, залучаючи аналіз музичних творів і уникати загальних фраз і формулювань. Як і перший розділ, другий містить висновки, в яких стисло формулюються результати аналітичної роботи та підтверджується розв'язання завдання або завдань, заявлених у Вступі.

Результати дослідження мають викладатися докладно, розкриваючи послідовний хід і методи, якими здійснюється той чи інший його етап, а також бути логічно структурованими і не містити не зв'язаних між собою етапів. Повнота наукової інформації забезпечується ґрунтовністю і детальністю аналізу, а також його відповідністю поставленим завданням і меті дослідження.

Вимоги до загальних Висновків.

У Висновках оцінюються результати проведеного дослідження, роль проведеного дослідження в розробці поставленої проблеми, наводяться

підсумки розв'язання поставлених завдань та мети. Висновки повинні безпосередньо кореспондувати із завданнями, перерахованими у Вступі і послідовно розкривати наслідки проведеної роботи. Рекомендується уникати таких формулювань як «оглянуто», «проаналізовано», які не дають оцінити результат. Натомість пропонується вживати такі фрази, як «В результаті огляду виявлено», «В результаті аналізу виявлено», «Аналіз дозволив виявити/сформулювати/конкретизувати», «Запропоновано періодизацію / класифікацію / поняття....», «Підтверджено єдність/ специфічність/ приналежність до певного напрямку....» тощо.

На завершення Висновків окреслюються **перспективи дослідження**, які дозволяють оцінити доцільність подальшої розробки заявленої проблеми, ступінь її вичерпаності і широту наукових горизонтів дослідника.

Вимоги до списку використаних джерел. Список використаних джерел формується в алфавітному порядку і включає перелік надрукованих, електронних видань, інтернет-джерел тощо. При цьому спочатку подаються україномовні джерела кирилицею, потім – іншомовні – із використанням мови оригіналу.

Вимоги до Додатків. Додатки призначені для вивільнення основної частини тексту від громіздких музичних прикладів, наприклад, фрагментів партитури, таблиць, переліків, схем (форм творів) та інших даних. За умов великих обсягів роботи і різноманітного матеріалу, який призначається для Додатків, їх може бути більше одного. В цьому випадку вони нумеруються латинськими літерами: Додаток А, Додаток В, Додаток С тощо. Назва Додатка (вказується в Змісті і на першій сторінці Додатка) уточнює, що саме міститься в ньому. Наприклад: Додаток А. Таблиці; Додаток В. Музичні приклади; Додаток С. Графіки тощо.

5. ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Оформлювати дипломну роботу бакалавра необхідно у відповідності до поставлених вимог. Їх стандартизація дає можливість іншим дослідникам

швидко ознайомитися із результатами роботи науковця, перевірити відповідність висновків поставленим завданням та меті, а також вміння дослідника реалізовувати свій науковий потенціал із дотриманням встановлених норм.

Загальні вимоги.

Дипломна робота бакалавра пишеться і захищається українською мовою. Виключення складають найменування іноземних джерел в Списку використаних джерел, а також вербальні тексти творів (поетичні тексти, лібрето), які можуть наводитися мовою оригіналу із обов'язковим наведенням україномовного перекладу.

Для оформлення тексту використовується комп'ютерний набір із застосуванням стандартних інструментів Microsoft Word. Орієнтація сторінки – книжкова, формат А4 (210x297 мм). Для друку основної частини тексту обирається шрифт TimesNewRoman, колір – чорний / автоматично; розмір шрифту – 14 пт. Для Рисуноків, схем, представлених у вигляді малюнків, можна обирати інші розміри (TNR 12 пт, TNR 10 пт), а також використовувати колір (колір виділення тексту, колір шрифту) для наочності демонстрації якогось патерну, виявленого в процесі аналізу, або щоб виділити певну інформацію, музичний елемент тощо.

Макет сторінки визначають поля: зліва – 20 мм, справа 15 мм, зверху і знизу – 20 мм. При дотриманні зазначених вимог рекомендований обсяг дипломної роботи бакалавра складає від 25 сторінок (40.000 знаків) основного тексту (без списку використаних джерел і додатків). Використовується вирівнювання по за шириною (за винятком титульного аркуша). Стандартний відступ першого рядка абзацу – 1.25 пт. Інші відступи (зліва/справа) інтервали (перед/після) – виставляються по 0. Інтервал між абзацами однакового стилю відсутній.

Міжрядковий інтервал – 1,5 рядки для основного тексту роботи і списку використаних джерел.

З метою запобігання розривання ініціалів та прізвищ, а також позначення сторінок із їх номером використовують нерозривні пробіли (ubreakablespace), які утворюються комбінацією клавіш CTRL+SHIFT+SPACE. Для того, щоб перевірити їх наявність, необхідно увімкнути колонтитули – дані знаки відображаються кружечком– °.

Заголовки структурних компонентів «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ» та інші друкують великими літерами по центру сторінки прописними літерами жирним шрифтом (TNR 14 пт). Кожен з них розпочинається з нової сторінки. Для запобігання зсуву тексту використовують інструмент «Розрив сторінки» або «Розрив розділу». Назви підрозділів та висновки до розділів в основному тексті пишуться звичайним шрифтом жирними TNR 14 пт, і, на відміну від розділів, не розпочинаються з нових сторінок.

Зноски – посторінкові, вони містять уточнюючу інформацію, однак підрядкові посилання на літературу в них не використовуються.

Нумерація сторінок та розділів виконується арабськими цифрами. Нумерація сторінок роботи – наскрізна. Виконується інструментом «Вставка» – «Номер сторінки» – «Простий номер» – «Вгорі сторінки» у правому верхньому куті сторінки. Титульний аркуш не нумерується, для цього обирається «Особливий колонтитул для першої сторінки». Такі структурні компоненти, як Зміст, Вступ, Висновки та Список використаних джерел не нумеруються. Номер розділу в основному тексті роботи ставиться після слова «РОЗДІЛ», після чого крапку не ставлять, а потім з нового рядка із вирівнюванням по центру пишуть назву розділу прописними жирними літерами TNR 14. Підрозділи нумеруються в межах кожного розділу, наприклад 2.2. – це другий підрозділ Розділу 2.

Цитування та посилання на джерела. З метою забезпечення ґрунтовності результатів роботи, академічної доброчесності та викладу основних тез оглянутої наукової літератури використовуються посилання. Вони розташовуються після закінчення цитування або після узагальненого викладення інформації, запозиченої із конкретного джерела.

Цитати оформлюються у лапках «». Якщо в цитаті опускається частина тексту, то для цього використовують знак <...>, після якого цитата продовжується. Після закриття лапок відкриваються квадратні дужки [], в яких зазначається номер джерела зі списку використаних джерел і сторінка, з якої взято цитату, за умови, що це друкований матеріал із нумерацією сторінок. Після квадратних дужок ставиться крапка. Якщо всередині цитати є лапки, для них обирається інший тип лапок – “”. *Наприклад:*

В результаті Б. Макдональд висуває тезу, що Дж. Пуччіні більшою мірою постмодерний, ніж неокласичний: «Незважаючи на те, що Пуччіні передує терміну “постмодернізм” приблизно на півстоліття, стильовий плюралізм та музичні структури його пізніх творів ілюструють постмодерністичну трактовку» [51, с. 21].

Це означає, що наведена теза знаходиться на 21 сторінці друкованого джерела.

Якщо цитується лише частина речення, то цитата може розпочинатися не з прописної літери. *Наприклад:*

В «Турандот» можна зустріти і атональні елементи, які служать знаками «дивацтва, гротеску, потойбічності або відчуження» [51, с. 22].

Якщо замість точного цитування дослідник обирає стислий виклад думки, висловленої в певному джерелі, то припускається посилення лише на порядковий номер джерела. *Наприклад:*

Образ головної героїні, жорстокий, позбавлений людського тепла, перекликається із ідеями урбанізму початку ХХ століття, підтвердженням чому є статті, де Турандот розглядається як «механічна жінка» (А. Вілсон [64]) та нелюдська істота (Ф. Фолч-Куюмджян [41]), яку композитор мав наприкінці опери зробити більш людською.

Список використаних джерел оформлюється згідно з ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» [1].

При посиланні на монографію, дисертацію або автореферат дисертації вказуються прізвище та ініціали автора, місто (та видання або місце захисту), рік видання та загальна кількість сторінок. *Наприклад:*

Черкашина-Губаренко М. Р. Оперний театр у мінливому часопросторі : монографія. Київ : «Акта», 2013. 468 с.

Корчова О. Музичний театр Джакомо Пуччіні в мистецькому контексті першої чверті ХХ століття (на матеріалі пізньої творчості композитора) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво» / НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 2004. 18 с.

Романец Д. О. Музична драматургія дитячих опер українських композиторів кінця ХХ – ХХІ століть: дис. канд. мистецтвознавства 025 Музичне мистецтво. Київ, 2021. 203 с.

При посиланні на статтю зі збірки, розділ колективного видання або монографії, вказуються прізвище та ініціали автора, назва статті або розділу, через крапку загальна назва монографії курсивом, місто (+видання), рік, номер випуску та діапазон сторінок, на яких розташовано статтю або відповідний розділ. *Наприклад:*

Сяньвей Є. Утілення традицій масок пекінської опери в образах героїв музичної драми Сан Бо «Метелик». *Культура України: зб. наук. праць. Серія: Мистецтвознавство. ХДАК*, 2018. Вип. 61. С. 50–63.

Якщо у статті, монографії декілька авторів, то вони перераховуються у відповідності до порядку, вказаному у виданні, через кому. *Наприклад:*

Villanueva, I. & Lacasa-Mas, I. The audiovisual recreation of operas filmed in theaters: An analysis of Don Giovanni by W. A. Mozart. *Communication & Society*, 2021. 34 (1). P. 77–91.

При посиланні на електронне джерело віддаленого доступу використовують аббревіатуру URL (уніфікований покажчик ресурсу). Після зазначення адреси в дужках уточнюють дату звернення до нього – число, місяць, рік. *Наприклад:*

Wright, D. A fresh cast and Ukrainian soprano lift the Met's spring «Turandot». URL: <https://newyorkclassicalreview.com/2022/05/a-fresh-cast-and-ukrainian-soprano-lift-the-mets-spring-turandot/> (дата звернення: 9.05.2022)

Якщо електронний ресурс має унікальний ідентифікатор DOI (ідентифікатор цифрового об'єкта), замість електронної адреси рекомендується зазначати його ідентифікатор. *Наприклад:*

Vashchenko, O., Kopeliuk, O., Sediuk, I., Bondar, I., & Kornisheva, T. Analysis of musical art trends in Ukraine in the 21st century. Amazonia Investiga, 2022. Vol. 11(56), P. 142-149. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.56.08.15>

Ілюстрації. Ілюстрації, що включають креслення, рисунки, графіки, схеми, діаграми, але найчастіше – музичні приклади, всередині тексту розташовуються безпосередньо після тексту, де їх загадують вперше або після думки, яку вони ілюструють, нумеруються арабськими цифрами наскрізь або по розділах і підписуються *Приклад 1, Приклад 2* із уточненням автора, твору, його частини, партії, тактів, яким вони відповідають. Музичний текст подається у вигляді картинки jpg із дотриманням полів і відступів. Якщо використовується різний матеріал, а не тільки музичні приклади, то доцільно використовувати найменування Рисунок. Відповідно до цього, *Рисунок 2.1.* – означає, що це перший рисунок, наведений у Розділі 2. Назву рисунку відокремлюють від його порядкового номеру крапкою. Великі рисунки і музичні приклади доцільно розміщувати у додатках.

6. ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Захист відбувається на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії і складається з наступних етапів:

1. Оголошення секретарем Екзаменаційної комісії випускаючої кафедри теми дипломної роботи, персональних даних (прізвище, ім'я) автора – здобувача вищої освіти, його наукового керівника.
2. Доповідь здобувача про зміст роботи (загальна характеристика).

3. Наукова дискусія – запитання до автора з боку присутніх на захисту наукових працівників закладу, представників ЕК, в тому числі Голови.
4. Оголошення рецензії(ій) або виступ рецензента.
5. Відповідь на питання рецензентів.
6. Заключне слово здобувача (за бажанням).

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Оцінювання кваліфікаційної роботи здійснюється на основі європейської шкали ECTS з перерахунком рейтингових показників до нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в традиційну 4-бальну шкалу. З метою підвищення ефективності атестації бакалаврів розроблено критерії оцінювання їхніх здобутків.

Визначальними критеріями оцінки дипломної роботи бакалавра є теоретичний рівень роботи та вміння аргументовано захищати свої висновки. Основними якісними критеріями оцінювання є наступні:

1) рівень виконання бакалаврської роботи – надає науковий керівник, враховуючи такі критерії, як:

- актуальність теми, перспективність дослідження;
- достатню кількість використаної вітчизняної та зарубіжної літератури з теми, у тому числі за останні 5 років;
- практичне значення роботи;
- доцільність використання різних методів для розв'язання поставлених завдань;
- глибину і обґрунтованість аналізу;
- послідовність викладу матеріалу;
- якість оформлення роботи.

2) рівень захисту кваліфікаційної бакалаврської роботи (послугуються члени ЕК). Загальні критерії оцінювання рівня захисту дипломної роботи бакалавра включають:

- якість презентації роботи на засіданні ЕК (виступ-захист, запропонована наочність);
- глибину і правильність відповідей на запитання членів ЕК і зауваження рецензентів;
- уміння вести дискусію з теоретичних і практичних питань.

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

8. ПОРЯДОК ПЕРЕВЕДЕННЯ РЕЙТИНГОВИХ ПОКАЗНИКІВ УСПІШНОСТІ У ЄВРОПЕЙСЬКІ ОЦІНКИ ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90 – 100	«відмінно»	A
80 – 89	«добре»	B
74 – 79	«добре»	C
66 – 73	«задовільно»	D
60 – 65	«задовільно»	E
0 – 59	«незадовільно»	FX

(з можливістю повторного складання)

Загальні критерії оцінювання успішності здобувачів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 2.

Таблиця 2.

9. ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за: відмінну репрезентацію власної роботи; чітку поставлену тему, мету, завдання, кількість розділів та сторінок; повне та ґрунтовне наукове дослідження (дипломна робота бакалавра); міцні та методичні знання матеріалу в заданому обсязі; вміння вільно проводити та оформлювати наукове дослідження (дипломна робота бакалавра); за відмінне знання професійної термінології; основної та додаткової літератури; за відмінну побудову

дипломної роботи бакалаврата велику кількість посилань; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.

«добре»

ставиться за: добру репрезентацію власної роботи; поставлену тему, мету, завдання, кількість розділів та сторінок; повне наукове дослідження (дипломна робота бакалавра); міцні та методичні знання матеріалу в заданому обсязі; вміння вільно проводити та оформлювати наукове дослідження (дипломна робота бакалавра); добре виконання вимог передбачені навчальною програмою; за добре знання професійної термінології; основної та додаткової літератури; за добру побудову дипломної роботи бакалаврата достатню кількість посилань.

«задовільно»

ставиться за: середнє наукове дослідження (дипломна робота бакалавра); поверхні знання матеріалу в заданому обсязі; неуважне проведення та оформлення наукового дослідження (дипломна робота бакалавра); за середнє знання професійної термінології; основної та додаткової літератури; за слабку побудову дипломної роботи бакалаврата не звертання уваги на зауваження наукового керівника (нехтування методичними рекомендаціями); недостатню кількість посилань.

«незадовільно»

ставиться за: відсутність належно проведеної та оформленої дипломної роботи бакалавра; плагіат; відсутність посилань; не дотримання обов'язкових вимог до наукового дослідження; відсутність середньої репрезентації власної роботи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. URL:
https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/06_21_posylannia/dstu_8302.pdf (дата звернення: 02.02.2023)
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII, редакція від 25.07.18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Наказ Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 «Про Затвердження вимог до оформлення дисертацій». URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>
4. Наказ Міністерства освіти і науки України № 727 від 24.05.2019 «Стандарт вищої освіти України». URL:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/025-Muz.mystetstvo-bakalavr.28.07.pdf>
5. Положення про академічну доброчесність Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Введено в дію Рішенням Вченої ради від 2 вересня 2019 р. Протокол № 1. URL:
<http://num.kharkiv.ua/share/docs/normat/PolozhennyaAkademDobrochesnist.pdf>
6. Спеціальний клас: силабус. URL:
<http://num.kharkiv.ua/share/docs/education/bakalavr/025/silabusy/musikoznavstvo-composicziia/specklas.pdf> (дата звернення: 02.02.2023).

ДОДАТОК

Зразок титульного листа кваліфікаційної роботи

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Кафедра історії української та зарубіжної музики

НАЗВА РОБОТИ

Кваліфікаційна робота
здобувача першого освітньо-
професійного рівня
ступеня освіти «Бакалавр»
Прізвище ім'я та по-батькові
(Родовий відмінок)
Науковий керівник:
Прізвище ім'я та по-батькові
(Називний відмінок)
кандидат мистецтвознавства, доцент

Текст містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших (підпис) Прізвище ініціали
авторів мають посилання на відповідне
джерело

ХАРКІВ – 2023